

Pervi Temelyi

Diachkoga Jezika

z a

P o c h e t n i k e

v u

Domorodnom Jeziku van dani

p o

Antonu Rosich.

Cheterti krat naloseni.

VU VARASDINU

pritizkan vu szlovotizki Josefa pl. Platzer.

1 8 3 9.

R. II D. 8° - 315 Primitiv

Kakov Aldov vekshi., i bolshi Domovini donezi
moremo, kak ako podvuchamo Mladozt, vu
oveh oszebito Vremenah?

CICERO.

Vash jedino Napredek, Dragi Domovine Szini! genul je mene, da one takaj Vure, koje za Pochinek i Odehnenye odluchene jeszu, za Polehchiczu vam vu Navukih vasheh prizkerbeti, aldujem. — Primate anda Poszel ov mali z-onem Szerdczem, z-kojem ja nyega vam predajem, terszitesze vszigdar napreduvati na Haszen predrage Domovine vashe, ter Trud moj obilno naplachen bude.

Vu Varasdinu 30. Vszeszvetchaka 1821.

A. R.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in several lines and is difficult to decipher due to its low contrast and the texture of the paper.

VPELANYE.

*Kaj je Grammatika *) diachka?*

Je Navuk, koj vuchi dobro diachki chteti, piszati, razmeti i govoriti.

Kuliko Ztrankih ima ov Navuk?

Ima pet Ztrankih; takve jeszu. 1. Orthoepia iliti Pravochtenye. 2. Orthographia iliti Pravopiszanye. 3. Etymologia iliti Rechihzpelavanya. 4. Syntaxis iliti Rechihszlaganye i 5. Prosodia Glaszomernozt.

§. 1.

Od Pravochtenya.

Kaj je pravochtenye?

Je Navuk, koj vuchi Szlove poznati, nye med szobum razluchavati, piszati, zgovarjati,

*) Grammatika horvatzki pravo Szlovnica imenujesze, ar Gramma Rech gerchka znamenuje Szlovo, gerchke pako Rechi izpelyane, na tica izhajajuče, Zvekshinum vu horvatzkom na nicza izhajaju.

i vu Szlovke szlagati; iliti je Navuk, koj vu-
chi prav chteti.

Kaj je Szlova?

Je najmensha Ztran Rechi, koja szamo po-
szeb pizatisze more.

Kuliko je Szlov.

Diaki imaju 23 Szlove. A. B. C. D. E. F. G.
H. I. K. L. M. N. O. P. Q. R. S. T. U. V. X. Y.
Z. Zmed kojeh Gerchke jeszu K. Y. Z.

Kaksze deliju Szlove?

Na Vocales iliti Szamoglasznike, Con-
sonantes Zkukglasznike.

Kaj je Szamoglasznik?

Je Szlova, koja prez pomochi, druge Szlo-
ve szvoj Glasz ima. v. P. A, ovde nijedne dru-
ge Szlove Glasz nechujesze.

Kuliko je Szamoglasznikov?

Pet, diachkeh. A. E. I. O. U. i jeden gerch-
ki Y, iz kojeh nachinyajusze shezt-Dvojglasz-
niki, ae, au, ei, eu, oe, yi, v. P. praemium,
aurum, hei, Europa, poena.

Kaj je zkupglasznik?

Je Szlova, koja prez Pomochi druge Szlo-
ve izgovoritisze nemore: v. P. pri Szlovi B,
chujesze zajedno E, kakti BE, niti drugach
Glasza kakvoga imati more.

Kuliko je Zkupglasznikov?

Szedemnajt, najmré vsze oztale Szlove

zovejusze Zkupglaszniki, koje z-Szamoglasznikom zkupa zgovarjajusze. — Vechput takaj I, i U poztaju Zkupglaszniki, kada na Pochetku Szlovice pred Szamoglasznikom ztoiju. v. P. ius, ianua, iuvo, Jouis, maior, vado venio

Kaksze deliju Zkupglaszniki?

Na prozte, y zeztavlene. Prozti jeszu 15. najmre B. C. D. K. P. Q. T. L. M. N. R. Zeztavleni jeszu X, i, Z.

Kaksze ove Szlove izgovorjaju?

Szlove vu diachkom tak izgovorjajusze, kak i vu horvatzkom.

Iznimlyesze vendar 1) C pred a, o, u, i. Zkupglasznikom, kak takaj na Konczu vszake Rechi, izgovorjasze kakti K. v. P. caro, cor, culter, credo, ac, nec, — pred e, i, y, ae, oe izgovorjasze kakti cz: v. P. cedrus, cibus Cyrus, Caesar, coena.

2) T pred i, kada joshche jeden Szamoglasznik ali Dvojglasznik szledi, izgovorjasze takaj kakti cz. v. P. ambitio, nuptiae. Na pochetku pako Rechi, ali za szlovum s zadersi szvojega Glasza navadnoga v. P. tiara, ostium, quaestio.

§ 2.

Od Pravopiszanya.

Kaj je Pravopiszanye?

Je navuk, koj vuchi pravopiszati.

6

i vi
chi

Kaj

sze

Kul

Koje Naredbe Pravopiszanya vu obchinzkom obdersavatisze moraju vu diachkom?

1) Od Szlov i nyihovoga premenyanya. 2) Od Prikratchuvanya, i Prenashanya Rechih. 3) Od Rechih nekojeh, koje vu Obchinzkom prez Razluke, i krivo pishejusze. 4) Od Znamenkih Razluchnozti.

Gde i kada velike iliti zapochetne Szlove piszatisze moraju?

H.

Z.

Ka

so

Ka

ve

ge

Ki

ki

ni

al

K

v

e

C

I

1) Na pochetku Govorenya, i Versushev, kak takaj za Piknyum. 2) Laztovita Imena, i koja iz nyih izpelyavajusze, v. P. Homerus, Homericus, Roma, Romanus. 3) Imena Szvetkov, Znanztvih, Chaztih, Szlusbih, i vsza ona, koja kaj oszebujnoga znamenju: v. P. Pascha, Geographia, Rex, Dux, Aprilis, izpodobna. 4) Chaztih Imenuvanya iliti Titulushi, kak takaj Zaimena na Titulushe zpadajucha: v. P. Te Vir Illustrissime! nekoji zpodobna Imenuvanya czela z-velikemi Szlovami pisheju: v. P. TE VIR ILLUSTRISIME!

Koje naredbe vu maleh Szlovah obdersavatisze moraju?

1) Najsze nepotrebujy Szlove vu diachkom Jeziku nenavadne v. P. j, mezto i, ar bolye piszesze adicere, kak adjicere. 2) Dvojglaszniki ae, oe, lepshe razdruseni pishejusze: v. P. Mensae. 3) u, na mezto v, vu szredini lepshe ztoi, kak na Pochetku v. P. bolye iuuo, kak vua. 4) Szlove y, th, ch, ph, szamo vu Gerchkeh, ali iz nyih izpelyaneh Rechih, nigdar pako vu diachkeh najsze nepotrebujy; zlo anda piszesze

author, tyro, charus. *Значеніе* Glasza vendar z-ch pi-
 shes pulcher, i inchoo. 5) Gde goder
 nije szuprotivno lepomu Zgovarjanyu, onde re-
 chi zeztavlene zadersiju zadnyu Szlovu Pred-
 ztavka, z-kojem zeztavlajusze, v. P. adfero,
 adgredior: — nebi vendar lepo chuti bilo
 adcipio, conlega i. t. d.

Kaj je od Prikratchuvanya Rechi znati?

Na kuliko je moguche, od vszakoga Pri-
 kratchenya habatisze je potrebno; ar takva Pri-
 kratchenya od drugeh tesko razmejusze, i za
 nekuliko Vremena od izteh Piszczev prechte-
 tische nemoreju Rechi anda czele, kaksze zgo-
 vorjaju, tak tulikaj najsze pisheju, ne pako
 Dona nra, mezto Domina, Nostra.

*Koje naredbe obdersavatisze imaju vu Razdelivanyu Szlov-
 kih pri Prenashanyu Rechi?*

1) Kadaje Zkupglasznik med dvemi Szamo-
 glaszniki, vzemesze vszigdar k-szledechi Szlov-
 ki. v. P. Ci-ce-ro, Da-nu-bius.

2) Kada jednoizti Zkupglasznik podrug-
 chisze, onda jeden k-perveshi, drugi k-szle-
 dechoj Szlovki vzemesze, v. P. an-nus, flam-ma.

3) Takvi zkupglaszniki, koji na Pochetku
 Rechi zkupa nahadyajusze, niti vu Szredini
 Rechi razdrusevatisze neszmeju. — Ovakvi
 jeszu.

Bd	—	Da liam	zato	razdeli	ovak	a-bdo-men
Cl	—	Clivus	—	—	—	Co-cles
Cn	Kajti rechisze more	Cnoius	—	—	—	Rechna
Ct		Ctesiphon	—	—	—	do-ctus
Gn		Gnarus	—	—	—	i-gnis
Mn		Mnemosynon	—	—	—	o-mnis
Pht		Phtisis	—	—	—	na-phta
Ps		Psittacus	—	—	—	scri-psi
Pt		Ptolomaeus	—	—	—	a-ptus
Sc		Scamnum	—	—	—	di-sco
Sm		Smaragdus	—	—	—	Co-smus
Sp		Spes	—	—	—	A-sper
Sq		Squamma	—	—	—	te-squa
St		Sto	—	—	—	pa-stor
Tl	—	Tlepolemus	—	—	—	A-tlas

4) Zetztavlyene Rechi najsze tak prenashaju, kaksze goder zetztavlyaju v. P. prod-eo, ab-igo, ad-eo, dis-curro, sus-tineo, et-iam, neg-otium, Pros-odia, pot-est.

Kaj oszebužno zapametiti je pri Rechih, koje od razlučneh, razlučnem Nachinom pishejusze?

Vu takveh rechih najbolye je naszledovati oneh Navadu, koju vishe Lyudih naszleduju; jedino vu tom najbolye pazitisze mora, da vuchem vnogi faliju, koji vszaku Rech, koja od pre pochmesze z-Dvojglasznikom ae pisheju, Pochetniki nezapelyajusze vu falingu. Rechi najmre, koje ovde szlediu, z-proztem e piszatisze moraju, v. P.

Prela, prebendo, precor, pretiumque, premoque, precesque.

Dant tibi simplex e. diphtongum cetera poscunt.

11

Oztale vsze z-prae.

Pazka. Pri szledech vszejedno je kak-godsze pisheju:

Caerimonia, caeremonia, ali ceremonia

Causa	ali Causa	Quotidie ali Cotidie
Caecus	— Coecus	Cocus — Coqus
Caelebs	— Coelebs	Locutus — Loquutus
Littera	— Litera	Tricesimus Trigesim.
Saeculum	— Saeculum	Vigesimus Vicesimus
		i. t. d.

Kojaszu oszebujna Znamenya Razluchnozi pri Diakih?

1) Comma (,) iliti Cherknya. 2) Semicolon, Cherknya Piknya, iliti media nota (;). 3) Duo puncta, iliti Dvojpicnya (:). 4) Punctum Piknya (.) 5) Signum Interrogationis, Znamenye Pitanya (?) Signum Exclamationis, Znamenye Izkrichanya (!) Parenthesis, Zapira () ali |: :|

Na kakvu Haszen jeszu ova Znamenya?

1) Da Govorenye vchiniju razumlivo tak Chtevczu, kak Zgovorjajuchemu. 2) Dasze Chtavec, ali Govoritel pri takoveh oddehnuti Vreme ima.

§ 3.

Od Rechihzpelavanya.

Kaj je Rechizpelavanye?

Je Ztran Grammatike, koja poszebneh Rechih iliti ztrankih Govorenya Naravu, poche-tek, i Premenanye vuchi.

Odkud poztaje Govorenje?

Govorenje poztaje iz Rechi, kakti, a-le-as fuge, mortem meditare; Igru besi, Szmert premishlavaj. Rechi poztaju iz Szlovkih, kakti a-le-as. Szlovka zadnich biva iz Szlov.

Kuliko je Ztranih Govorenja?

Oszem: Nomen, Ime, Pronomen, Zai-me, Verbum, Vremenorech, Participium, Delnikorech, Praepositio, Predztavek, Adverbium Prirechek, Interiectio, Medmetek, Coniunctio, Veznik. Perve 4 Ztrani, Nomen, Pronomen, Verbum, i Participium premenyatisze moreju, oztale 4 jeszu nepremenlive. Vu szledechoj Peldi vsze oszem Ztrani nahadyajusze.

Interi. Pron. Partic. Coniunct. Adverb.

Vae tibi ridenti quia mox

Praep. Nomen. Verb.

post gaudia flebis.

DELI.

§ 1.

Od Imena vu obchinzkom.

Kaj je Ime?

Ime je premenliva Ztran Govorenja, koja ima Zpole, Broje, i Padanya, nema pako Vremena niti Nachina, v. P. haec Mensa, hic Dominus, hic bonus, haec bona, hoc bonum.

Kuliko verztno je ime?

Dvojverztno: Substantivum, Szamozlavno, i Adiectivum, Pridavno.

Kaj je ime Szamozlavno?

Substantivum iliti Szamozlavno ime je, koje szamo vu Govorenyu ztati more, i zname-
nuje ztanovito Dugovanye v. P. hic Pileus, ov
Skerlak, haec Mensa, ov Ztol.

Kaj je pridavno Ime?

Adiectivum, iliti pridavno Ime je, koje sza-
mo vu Govorenyu prez Substantivum ztati ne-
more, ima vsze 3 zpolnike, ochituje Laztovi-
tozt Dugovanya, iliti Szamozlavnoga Imena,
v. P. Pileus niger, mensa longa.

Kuliko verztno je Ime Szamozlavno?

Trojverztno: Nomen Proprium, La-
ztovito Ime, Appellativum Obchinzko, i
Collectivum, Zkupno.

Nomen Proprium, koje laztovita sza-
mo Dugovanya znamenuje, takva jeszu vsza
Imena Lyudih, Varashev, Potokov Szeli ozt:
v. P. Petrus, Varasdinum, Dravus.

Nomen Appelativum, koje Dugova-
nya obchinzka, i neztanovita znamenuje v. P.
Rex, urbs, homo i. t. d.

Collectivum je, koje vu jedino Brojni-
ku vre Vnosinu znamenuje: v. P. Populus,
puk, Gens, narod, Turba, vnosina, Exer-
citus, Shereg, grex Chreda, cumulus
Kup, i. t. d.

Od Imena Szamoztavnoga vu oszebnom.

Na kaj je paziti pri Szamoztavnem Imenu?

1) Kojega je Zpola. 2) Kojega je Broja. 3) Kojega je Padanya. 4) Kojega je Premenanya iliti Declinatie.

Pochemsze pozna, kojega je Zpola Ime?

Iz diachkoga Zpolnika, iliti Articulusha; koje ima Zpolnika hic, je muskoga Zpola, kakti hic Dominus; koje ima Zpolnika haec, je senzkoga Zpola v. P. haec mater, ova Mati: koje ima Zpolnika hoc, je neznanoga Zpola, kakti hoc animal, ovo Sivinche.

Kaj je Padanye?

Casus iliti Padanye je Premenanye zadnye Szlovke Nominativusha.

Kuliko je Padanyih?

Shezt: 1. Nominativus. 2. Genitivus. 3. Dativus. 4. Accusativus. 5. Vocativus. 6. Ablativus.

Kuliko je Brojnikov?

Dva: Singularis, jedino Brojnik, koj Dugovanye jedno szamo znamenuje v. P. Dominus, Gozpon. Pluralis, Vechbrojnik, koj od visheh Dugovany govori, v. P. Domini, Gozponi.

Kaj je Premenanye iliti Declinatio?

Je Menanye Imena na Konczu po Padanyih.

Kuliko je Deklinatijh?

Pet, ter poznajusze iz zadnych Szlovkih drugoga Padanya, ovak v. P.

Drugo Padanye perve Declinatie izhaja na *ae*.

Druge	—	—	—	<i>i</i>
Trejtje	—	—	—	<i>is</i>
Cheterte		—	—	<i>us</i> ali <i>u</i> .
Pete	—	—	—	<i>ei</i> .

Odkudsze oztala Padanya izpelyavaju?

Vsza oztala Padanya zpelyavajusze iz Genitivusha iliti drugoga Padanya Jedinobrojnika, kojega zadnya Szlovka razluchno premenyasze v. P. Jupiter, Jovis, Jovi, Jovem.

Tri obchinzke Naredbe.

Perva. Vsza Imena neznanoga Zpola imaju tri Padanya jednaka; Nominativus, Accusativus, i Vocativus, koja vu Vechbrojniku na *a* izhajaju.

Druga. Tretje, i Shezto Padanye Vechbrojnika po vszeh peteh Declinatih jednaka jeszu.

Trejtja. Peto Padanye tak vu Jedino, kak vu Vechbrojniku jednako je zpervem; znimlusze Vendar Imena druge Declinatie, vu Nomin, na *us* izhajajucha; ar takova vu Petom Padanyu Jedinobrojnika; imaju na *e*. v. P. Dominus, i, o Domine!

Pervo Premenanye Imen.

Koja Imena zpadaju na pervo Premenanye?

Koja vu Nominativushu izhajaju na *a*, vu Genitivushu pako na *ae*, v. P. Mensa, Mensae, Ztol.

Kak izhajaju Padanya imen pervoga Premenanya?

Jedino Brojnik.			Vechbrojnik.		
Pervo Padanye,	na	-a	Pervo Padanye	na	-ae
Druge	—	—-ae	Drugo	—	—-arum
Trejtje	—	—-ae	Trejtje	—	—-is ali abus
Cheterto	—	—-am	Cheterto	—	—-as
Peto	—	—-a	Peto	—	—-ae
Shezto	—	—-a	Shezto	—	—-is, ali abus

Kaj vuchi pervi Pazka od pervoga Premenanya?

Vuchi, da Imena ova Filia, Dea, famula, anima, domina, socia, nata, liberta, equa, asina, mula, cerva, ursae, v. trejtjom i sheztom Padanyu Vechbrojnika izhajaju na *abus*, v. P. Filiabus, Deabus. Ako pako gore rečena Imena na drugo Premenanye zpadaju Kakti filius, ii, Deus, ei, famulus, i, onda imaju poleg Naredbe na *is* v. P. filiis, famulis, i. t. d.

Kaj vuchi drugi Pazka?

Da pri Imenih, koja od Szamoglasznika pochimlyusze, v. sheztom Padanyu poztavlasze Predztavek *ab* ali *ex*, koja pako od Zkupglasznika pochimlyusze, dobivaju, *a*, ali *e*, v. P. ab Avia, ab Hora, kajti ima H Naravu Szamoglasznika, — a Mensa, a Domino.

Drugo Premenanye.

Koja Imena zpadaju na drugo Premenanye?

Koja v. Nominativushu na *us* ali *um*, ali *er*, *ir*, *ur*, v. Genetivushu pako na *i* izhajaju, v. P. Dominus, i, Gozpon, Scamnum, i, Klupager, gri Nyiva, Vir, i, Chlovek, satur, i, szit.

Kak izhajaju Padanya Imen drugoga Premenanya?

Jedinobr.		Vechbr.	
Pervo Padanye na	<i>us, um,</i> ali <i>er, ir, ur.</i>	Pervo Padanye na	<i>i, a</i>
Drugo —	<i>i</i>	Drugo —	<i>orum</i>
Trejtje —	<i>o</i>	Trejtje —	<i>is</i>
Cheterto —	<i>um</i>	Cheterto —	<i>os, a</i>
Peto —	<i>z-p. jedn.</i> ali <i>e, i.</i>	Peto —	<i>z-p. jedn.</i>
Shezto —	<i>o.</i>	Schezto —	<i>is</i>

Pazka 1. Imena Laztovita Lyudih, ali Potokov vu Nomin. na *ius* izhajajucha imaju vu petom Padanyu szamo na jeden *i*, v. P. Antonius, *ii*, ima o Antoni!

Pazka 2. Imena obchinzka pako, koja na *ius* izhajaju, imaju vu Vokativushu na *e*. v. P. gladius, *ii*, gladié! Mech. Flavius, *ii*, o Fluvie! Potok. — Iznimlyesze vendar Filius, *ii*, akoprem je obchinzko Ime, ima vendar, o Fili! na jeden *i*.

Pazka 3. Deus, akoprem na *us* izhaja, nema vendar vu Vocativushu na *e*, nego z-Nominativushem jednako Vu Vechbrojniku pako premenyasze ovak: N. Dii, G. Deorum, D. Diis, Ac. Deos, V. Dii, Abl. Diis.

Trejtje Premenanye.

Koja Imena spadaju na trejtje Premenanye?

Koja vu Nominativushu na vszakojachke Szlove, nego vu Genitivushu vszigdar na *is* izhajaju.

B

Kak izhajaju Padanya Imen trejtjega Premenanya?

Jedinobr.		Vechbr.	
Pervo Pad. na vszakojachke	Szlove	Pervo Padanye na	<i>es, a</i>
Drugo	— <i>is</i>	Drugo	— <i>um, ium</i>
Trejtje	— <i>i</i>	Trejtje	— <i>ibus</i>
Cheterto	— <i>em</i>	Cheterto	— <i>es, a</i>
Peto	— z-p. jedn.	Peto	— z-p. jedn.
Schezto	— <i>e, i.</i>	Shezto	— <i>ibus</i>

Pazka 1. Imena, koja vu Nom. Sing. na *es*, ali *is* izhajaju, i vu Genitivushu nikaj vishe Szlovkih nedobivaju, kak vu Nominativ. imaju vu Gen. plur. na *ium*. v. P. ovis, is, ima harum ovium. Iznimlyusze vendar: Vates, Panis, Juvenis, Canis, imaju vu Gen. plur. Vatum, Panum, Iuvenum, Canum.

Pazka 2. Imena Neznanoga Szpola, koja vu Nom. Sing. izhajaju na *al, ar, e*, dobivaju vu Sheztom Padanyu Jedinobr. *i*, vu Nomina. Vechbr. *ia* vu Genitiv. Vechbr. *ium* v. P. Animal, ima ab hoc Animali, haec animalia, horum Animalium. Iznimlyusze far, baccar, jubar, hepar, i nectar.

Cheterto Premenanye.

Koja Imena zpadaju na cheterto Premenanye?

Koja vu Nominativushu izhajaju na *us*, ali *u*; vu Genitivushu takaj na *us*, ali *u* jeszu chetertoga Premenanya, kakti Sensus, us, Chutenye, genu, u, Koleno.

Kak izhajaju Padanya Imen chetertoga Premenanya?

Jednabr.		Vechbr.	
Pervo Padanye na	<i>us, u.</i>	Pervo Padanye na	<i>us, a</i>
Drugo	— <i>us, u</i>	Drugo	— <i>uum</i>
Trejtje	— <i>ui, u</i>	Trejtje	— <i>ibus, ubus</i>
Cheterto	— <i>um, u</i>	Cheterto	— <i>us, a</i>
Peto	— <i>z-per. jed.</i>	Peto	— <i>z-per. jedn.</i>
Shezto	— <i>u.</i>	Shezto	— <i>ibus, ubus.</i>

Pazka Imena ova acus, arcus, artus, lacus, partus, quercus, ficus, specus, tribus, izhajaju vu trejtjem, i sheztom Padan. Vechbr. na *ubus*, kakti: acubus arcubus, artubus, i. t. d. Portus pako quaestus i veru imaju na *ibus*, i na *ubus*, kakti portubus vel portibus, quaestibus vel quaestubus, veribus, vel verubus.

Peto Premenanye.

Koja Imena zpadaju na peto Premenanye?

Kojeh Nominativus na *es*, Gentivus pako na *ei* izhaja, i jednu Szlovku vishe priemlye vu Genitivushu, kak vu Nominativushu. v. P. Dies, diei, Dan.

Kak izhajaju Padanya Imen petoga Premenanya?

Jedinobr.		Vechbr.	
Pervo Padanya na	<i>es</i>	Pervo Padanya na	<i>es</i>
Drugo	— <i>ei</i>	Drugo	— <i>erum</i>
Trejtje	— <i>ei</i>	Trejtje	— <i>ebus</i>
Cheterto	— <i>em</i>	Cheterto	— <i>es</i>
Peto	— <i>z-per. jed.</i>	Peto	— <i>z-per jed.</i>
Shezto	— <i>e</i>	Shezto	— <i>ebus</i>

Pazka. Zvan oveh imen, dies, res, species, acies, spes superficies, i progenies,

nijedna zkoro petoga Premenanya Imena nemaju Vechbrojnika; Genitivush pako szamo vu oveh treh je navaden, dierum, rerum specierum.

Od nenaredneh Imen.

Kaj je Ime Nenaredno?

Ime Nenaredno je, koje od Naredbih navadneh pet Premenanyih odztupluje; kakti haec Domus, koje vu nekojeh Padanyih poleg drugoga i chetertoga Premenanya premenyasze, kak vu Knyigi skolni vidisze na Liztu 25. Domus, *us* ali *i*.

§ 3.

Od Pridavneh Imen vu oszebnom.

Kuliko verztnoje Pridavno Ime?

Trojverztno: najmre ali je trojega Izhajanya, kakti hic bonus, haec bona, hoc bonum, ali je dvojega Izhajanya, kakti, hic, haec, brevis, et hoc breve; ali je jednoga Izhajanya kakti, hic, haec, hoc felix.

Na koja Premenanya zpadaju Pridavna Imena?

Pridavna na *us, a, um*, ali *er, a, um* zpadaju na drugo, i pervo Premenanye, kakti Doctus, a, um, niger, a, um. Muski Zpol pazisze poleg Dominus, Senzki poleg Mensa, Neznani poleg Templum. Vsza oztala Adjectiva kuliko god Izhajanyih imaju, zpadaju, na trejtju Declinativu.

Koja Adjectiva prve, i druge Declinatio iznimlyejusze od navadnoga Premenanya.

Iznimlyejusze szledecha 11: Alter, alius, solus, totus, unus, ullus, nullus, uter, neuter, uterque, alteruter koja akoprem po vszeh Padanyih, kakti bonus premenyajusze, vu Genitivushu vendar Jedinobrojnika imaju na *ius*, vu Dativushu pako na *i* po vszeh treh Zpolih. v. P. Alter, a, um, Gen. alterius, Dat. alteri. Alius, a, ud, Gen. alius, Dat. alii; Drugi, i. t. d.

§ 4.

Od Prizpodablanya Pridavneh.

Kaj je Comparatio, iliti Prizpodablanye?

Je Premenanye Pridavnoga Imena po vszeh treh Zpolih chez Ztupaje: kakti Doctus, Doctior, Doctissimus, Docta, Doctior, Doctissima, Doctum, Doctius, Doctissimum.

Kuliko je Ztupajevo?

Tri: Positivus iliti Polositelni, Comparativus Razszuditelni, i Superlativus Izviszitelni.

Kaj je Positivus, iliti prvi, ali polositelni Ztupaj?

Je on, koj Dugovanye niti nepovekshava, niti nepomenshava. v. P. magnus, velik, parvus, mal.

Kulikoverztno je Izhajanye prvoga Ztupaja?

Szedmeroverzti: izhaja majmre na *er, es,*

is, us, ns, rs, i. x. kakti pulcher, locuples, fortis, doctus, sapiens, solers, felix.

Kaj je Comparativus iliti razszuditelni ali 2. Ztupaj?

Koj Dugovanye izvishuje, ali ponisuje, kakti; major, vekshi, minor, menshi.

Kaj je Superlativus iliti Izvishitelni, ali 3. Ztupaj?

Koj Dugovanye zevszema izvishuje, ali zevszema ponisuje, i vu horvatzkom poleg szebe ima *naj, pre, kruto*, ali *szevszema. v. P. maximus, najvekshi, prevelik*, ali zevszema velik *minimus, naj menshi, premal, zevszema mal, ali kruto mal.*

Iz kojega Padanya izpelyavajusze Ztupaji?

Drugi, i trejtji Ztupaj izpelyavasze iz onoga Padanya koje na *i* izhaja, tak da 1) *k-onomu i pridasse or*, i poztane drugi Ztupai muski, i senski *Zpol*, ali *us* ter poztane neznani *Zpol, v. P. docti-or, docti-us.* — 2. *K-onomu i pridasse s, i simus, a, um*, ter poztane trejtji Ztupai; *docti-ssimus. a, um.*

Kaksze premeniaju Ztupaja?

Pervi Ztupai pazisze na pervu i drugu Declinativu; drugi Ztupaj na trejtju; — trejtji pak na pervu i drugu.

Koja Pridavna iznimlyejusze od ovoga Izpelaovanya Ztupaje?

Pervich.

Iznimlyusze Pridavna, koja na *er* dokonchajusze, ar ona nedclaju trejtjega Ztupaja iz ono-

ga Padanya koje na *i* izhaja, nego iz Nominativusha, da k-onomu *er* pridaju *rimus, a, um,* v. P. *niger-rimus, a, um.* Drugoga Ztupaja pak delaju poleg Naredbe v. P. *nigrior.*

Drugoch.

Ajectiva: *facilis, difficilis, gracilis, humilis, imbecillis, similis, dissimilis* dobivaju mezto zadnye Szlovke *is, limus, a, um* vu trejtjem Ztupaju; kakti *facil-limus, difficil-limus, gracil-limus, humil-limus, imbecil-limus, simil-limus.*

Trejtich.

Imena, koja na *eus, ius, ali uis* izhajaju, nemaju drugoga niti trejtjega Ztupaja, negosze prida mezto drugoga Ztupaja *magis,* mezto trejtjega, *maxime,* v. P. *Idoneus, prikladen, magis idoneus, prikladneshi, maxime idoneus, najprikladneshi.*

Chetertich.

Imena, koja na *dicus, ficus, volus, ali loquus* izhajaju, delaju drugoga Ztupaja tak dasze on *i* oberne na *entior,* v. P. *maledicentior,* vu trejtjem, na *entissimus,* kakti *maledic-entissimus.*

Pomenkajucha.

Koja nemaju pervoga, koja nemaju drugoga, i koja nemaju trejtjega Ztupaja poglei v-skolni Knyigi lizt 43. — *Senex vendar ima maxime senex, juvenis, maxime juvenis.*

Pridavek.

Koja nemaju nikakvoga Ztupaja, i kojem niti magis, niti maxime pridatisze neszme?

Takva jeszu. 1. Vsza Substantiva, Zaime-
na pitajucha, i odgovorjajucha, zpomnyiva, broj-
na, i koja vu horvatzkom takaj Ztupajev imati
nemoreju. 2. Koja materiu kakvu znamenuju,
kakti aureus, argenteus, cedrinus, ligneus,
gemmeus, plumbeus. 3. Koja na *bundus*, ali
du Delnikorechi izhajaju, kakti moribundus,
amandus. 4. Koje vre vu szebi. 3. Ztupaja zna-
menuju, takva jeszu, infinitus, ingens, omniscius,
praecipuus, eximius, egregius, heroicus, enor-
mis omnipotens immensus, summus. 5. Koja na
fer ali *ger*, zeztavlena izhajaju, kakti frugifer,
cruciger. 6. Zadnich zeztavlena iz *per* i *prae*,
kakti perdoctus, praedives; iznimlyesze *prae*-
clarus, rior, rissimus, praestabilis, praestabi-
lior. Ako vendar Pridavno ime, koje od *per*
ali *prae* pochmesze, ter prez onoga Predztav-
kaj chez Ztupaje premenyatisze nemore, onda
takov Adjectivum ima drugoga i trejtjega Ztu-
paja poleg Naredbe, v. P. praestans, tior,
tissimus.

§ 5.

Od Imen Brojnek.

Kuliko je Felih Imen brojnek?

Shezt: Cardinalia, Glavnobrojna, Ordi-
nalia, Redobrojna, Distributiva, Razdelitelna,

Multiplicativa. Povekshavajucha, Proportionalia, Primerna, et Temporalia, Vremenita.

1. Cardinalia iliti glavnobrojna odgovarjaju na Pitanye *kuliko?* v. P. Jeden, unus, dva, duo, tri tres, i. t. d. Litzt 45.

2. Ordinalia Redobrojna odgovarjaju na Pitanye *koji?* v. P. prvi, primus, drugi, secundus, i. t. d. Litzt. 48.

3. Distributiva Razdelitelna odgovarjaju na Pitanye, *po kuliko?* v. P. po jeden, singuli, po dva, bini, po tri, terni, i. t. d.

4. Multiplicativa, Povekshavajucha odgovarjaju na, *kulikoverzten* v. P. Jednoverzten, simplex, dvojverzten, duplex, i. t. d.

5. Proportionalia. Primerna: duplus, triplus.

6. Temporalia, Vrem.: bienis, triennis.

D E L II.

Od Zaimena.

Kaj je Zaime?

Zaime je Ztran Govorenja premenlyiva, koja mezto Imena poztavlena ztanovitu, Pershonu znamenuje.

Kulikoverztno je Zaime?

Vnogoverztno: mi vendar szamo nekoje ovde vuchilisze budemo. v. P. 1. Primitiva, iliti Zapochetna, koja od nikud nezpelyavajusze, takva jeszu: ego, tu, ille, sui, iste, is.

2. Derivata Izpelyana, koja iz drugeh Zaimen zapochetneh izpelyajusze, kakti, iz ego, meus, iz tu, tuusi iz nos noster.

3. Relativa Zpomnyiva, kakti: qui, hic, iste, ille, ipse, is, idem.

4. Possesiva, Ladavna: meus, tuus, suus.

5. Interrogativa, Pitajucha: quis, qui, cuias, quisnam, i t. d.

D E L III.

Od Vremenorechi.

Kaj je Vremenorech?

Vremenorech je premenlyiva Ztran Govorenja, koja ima Nachine, Vremena, i Oszobe, nema pako Padanya.

Kuliko verztna je Vremenorech?

Dvojverztna: Verbum Personale, Oszobna, Impersonale, Neosozobna. Verbum Personale ja Vremenorech, koja vsze tri Oszobe, ima, tak vu Jednobrajniku, kak vu Vechbrajniku. v. P. amo, amas, amat; amamus, amatis, amant. — Impersonale je, koja szamo trejtju Oszobu Jedinobrajnika ima. v. P. poenitet, pugnatur.

Nakaj je paziti pri Vremenorechi?

Paziti je: 1. Kojeje Fele. 2. kojega Nachina. 3. Kojega Vremena. 4. Koje Oszobe. 5. Kojega Broja. 6. Kojega Pregibanya iliti Conjugatie.

§ 1.

*Od Felih Vremenorechih.**Kulikoje Felih Vremenorechih?*

Jeszu chetiri Fele: Activum, Chinecha; Passivum, Terpecha; Neutrum, Szrednya; y Deponens iliti Poztavna Vremenorech.

1. *Activum*, iliti Chinecha je, koja na Szlovu *o* dokonchasze, znamenuje chinenye, y more Terpecha poztati, akosze *r* prida, ima takaj vszigdar Accusativusha poleh szebe, v. P. Ja chtejem knyigu, ego lego librum.

2. *Passivum* iliti terpecha Rech je, koja na *or* dokonchasze, more Chinecha poztati, akosze *r* odhiti, y ima Znamenuvanye Terplenya. v. P. Ja harimsze od drugoga.

3. *Neutrum* iliti Szrednya, koja na Szlovu *m* ali *o* dokonchasze nemore Terpecha poztati, zvan szamo vu trejtji Pershoni Jedino-brojnika poznasze, da nemore imati Accusativusha. v. P. sum, sto sedeo.

4. *Deponens*, iliti Poztavna, koja na Szlovku *or* dokonchasze, ima Znamenuvanye chineche y szrednye Rechi, pregiblyesze pako kakti Terpecha. v. P. utor, vsivam, uteris, vsivash, utitur, vsiva.

§ 2. 3.

Kulikoverztne jeszu Vremenorechi?

Jeszu chetveroverztne. 1. Zapochetne, koje od nikud neizpelyavajusze. Kakti lego, dico.

2. Izpelyane, koje ali iz Vremenorechih zapo-
chetneh, ali iz Imen izpelyane jeszu. Kakti
dictito iz dico, numero, iz numerus. 3. Pro-
zle, kakti lego, facio. 4. Zesztavlene, koje
z-Preztavkom kojem ali z-Imenom ali zdru-
gum Rechjum zesztavlyajusze. v. P. perlego,
conficio, aedifico, calefacio.

§ 4.

Kuliko je Nachinov pri Vremenorechi?

Chetiri: Indicativus, Kasuchi, Impe-
rativus, Zapovedajuchi, Coniunctivus,
Vesuchi, y Infinitivus, Nezversheni, koji
niti Broja niti Oszobe nema.

Kuliko je Vremen?

Pet: Tempus praesens, vezdashno
Vreme: Praeteritum Imperfectum, pol-
presheztno Vreme; Praeteritum Perfec-
tum, zevszema presheztno Vreme; Praetae-
ritum Plusquamperfectum, zdavna pre-
sheztno Vreme; y Futurum, Buduche.

Kuliko je Brojev?

Dva: Numerus Singularis, Jedino-
brojnik. Numerus Pluralis, Vechbrojnik.

Kuliko je Oszobih?

Tri: Perva ego, ja. Druga tu ti. Trejtja
ille, on, ali vszaki Substantivum, y drugi Pro-
nomen, trejtju Oszobu napervoztavlya.

§ 5.

Od Pregibanya Vremenorechih naredneh.

Kaj je Pregibanye Vremenorechih?

Conjugatio, iliti Pregibanye, je Menanye Vremenorechi chez Nachine, Vremena, Oszobe, y Broje.

Kuliko je Pregibanyih iliti Conjugatiih?

Chetiri: Perva izhaja vu drugi Pershoni vezdashnega Vremena, kasuchega Nachina, na *as*. Nezversheni Nachin na *are*; kakti amo, *as*, *are*. — Druga Conjugatia, izhaja na *es*, y drugi *ere*, kakti doceo, *es*, *ere*. — Trejtja na *is* y kratki *ere*, kakti lego, *is*, *ere*. — Cheterta na *is*, *ire*, kakti audio, *audis*, *audire*.

Pazka. Koje Vremenorechi poleg oveh chetirih Pregibanyih pregiblusze, zovejuse Naredne; — koje pako od Naredbih oveh odztupluju Nenaredne jeszu.

Pregibanye pomochlive Rechi *sum* poglej vu skolni Knyigi Litzt 67 y szledeche.

Pazka. 1. Zetzavlyene Rechi iz Vremenorechi *sum* pregiblejusze po vszeh Vremenah, kak god prozta Rech *sum*, kakti: *absum*, *desum*, *praesum* y ozt jedini *prosum* iznimlesze, ter vu vszeh oneh Vremenah y Oszobah koje pri *sum*, od Szamoglasznika pochimlyusze, dobiva za pro Szlovo *d. v. P. Prosum*, *prodes*, *prodest*,

Pl. prosumus, prodestis, prosunt; proderam; prodero. y t. d.

Pazka. 2. *Absum* y *praesum* imaju takaj Delnikorech vezdashnyega Vremena (Particip. praesent. Tempor.) absens praesens; druga nijedna iz sum zeztaylena Rech.

Od chetireh narednih Pregibanyih.

Odkud izpelyavajusze Vremena chetireh narednih Pregibanyih

Od chetireh koreniteh Vremen, koja navadno vu Rechniku iliti Dictionarium nahadyajusze, ali od Navuchitela povedajusze.

Kajaszu ova korenita Vremera?

Jeszu 1. Vezdashne Vreme Indicativusha vu prvi Oszobi, koje izhaja na *o*. 2. Vezdashne Vreme Infinitivusha, koja izhaja na *re*. 3. Zevszema presheztno Vreme, koje izhaja na *i*. 4. Lesecha Rech iliti Supinum na *um*.

Kuliko Vremen izpelyavasze iz Kasuchega Nachina vezdashn. Vrem.?

Izpelyavasze pet Vremen.

1. Polpresheztno Vreme Kasuchega Nachina, tak da pri prvi Conjugatii on *o* obernesze na *abam*, bude *am-o*, *am-abam*, pri drugi on *o* na *bam* bude *doce-o*, *doce-bam*, pri trejtji y cheterti on *o* na *ebam* bude *leg-o*, *leg-ebam*, *audi-o*, *audi-ebam*.

2. Buduche Vreme kasuchega Nachina, tak da on *o* pri prvi Conjugatii obernesze na *abo*

bude am-o am-abo. Pri drugi on o na bo bude doce-o, doce-bo Pri trejtji y cheterti on o na am bude leg-o, leg-am, audi-o, audi-am.

3. Buduche Vreme zapovedajuchega Nachina, iz trejtje Oszobe Jedinobrojnika tak, dasze k-onomu t prida Szlova o bude amat-o, docet-o, legit-o, audit-o.

4. Vezdashne Vreme Coniunctivusha, da pri prvi Coniugatii on o obernesze na em, bude am-o, amem. Pri drugi, trejtji y cheterti on o na am, bude doce-o, doce-am, leg-o, leg-am, audi-o, audi-am.

5. Participium praesentis Temporis, dasze on o oberne pri prvi Coniugatii na ans, bude am-o, am-ans; pri drugi Coniugatii na ns, doce-o, doce-ns; pri trejtji y cheterti na ens, leg-o, leg-ens, audi-o, audi-ens. — Odovud pako zpelavasze gerundium, y particip. futuri passivi na dus.

Koja Vremena izpelyavajusze iz Infinitivusha re?

1. Zapovedajuchega Nachina vezdashnye Vreme, dasze on re odhiti pri vszeh 4 Coniugatiyah, v. P. ama-re, doce-re, lege-re, audire; oztane ama, doce, lege, audi.

2. Imperfectum Coniunctivi, dasze k-onomu re, prida Szlova m; bude, amare-m, docere-m, legere-m, audire-m.

Kuliko Vremen zpelyavasze iz Perfectuma na i?

Chetiri: 1. Plusquamperfectum Indicativi, dasze on i oberne na eram bude amav-i, ama-

v-eram, docu-i docu-eram, leg-i, leg-eram, audiv-i, audiv-eram.

2. Praeterit. perfectum Coniunctivi, dasze on *i* oberne na *erim*; bude, amav-i, amav-erim, docu-i, docu-erim, leg-i, leg-erim, audiv-i, audiv-erim.

3. Plusquamperfectum Coniunctivi, dasze k-onomu *i* prida *ssem*; bude, amavi-ssem, docui-ssem, legi-ssem, audivi-ssem.

4. Futurum Coniunctivi, dasze on *i* oberne na *ero*; bude, amav-i, amav-ero, docu-i, docu-ero, leg-i, leg-ero, audiv-i, audiv-ero.

Koja Vremena izpelyavajusze iz Supinuma na um?

1. Futurum Infinitivi, dasze on *m* oberne na *rus, ra, rum, esse*, bude iz amatu-m, amatu-rus, ra, rum, esse, iz doctu-m, doctu-rus, ra, rum, esse, y t. d.

2. Participium futuri temporis, dasze on *m* oberne na *rus, ra, rum, buhe amatu-rus, amatu-ra, amatu-rum* y t. d.

Od Izpelyavanya Vremen Terpeche

Rechi.

Kaksze izpelyavaju Vremena Terpeche Rechi?

Vremena, koja vu chinechi Feli izhajaju na o dobiju k-onomu o joshche *r. v. P. amo, amor, doceo, doceor, amabo-r, docebo-r, amato-r, doceto-r.* y t. d.

2) Koja vu chinechi Feli izhajaju na *m*, oberneju on *m* vu terpechem Glaszu na *r*, v. P. amaba-*m*, bude amaba-*r*, ame-*m*, ame-*r*.

3) Vezdashne Vreme zapovedajuchega Natchina, je jednako z-Infiniti. chineche Fele v. P. amare, docere y t. d.

4) Praesens Infinitivi chineche Fele obernesze on *e* na *i*; bude amar-*e*, amar-*i*, docer-*i* audir-*i*. Iznimlusze trejtje Conjugatie Rechi, koje czelu Szlovku *ere* oberneju na *i*. — Kakti, leg-*ere*, leg-*i*.

Na Liztu 123.

Pregibanye Rechi Pozstavne (Deponens.)

Kaj oszebujnoga je zapametiti pri Pregibanyu pozstavneh Rechih?

Da zvan toga, dasze po vszeh Vremenah kakti terpeche Rechi pregibleju, vendar josh imaju, Participium Praesentis, y futuri Temporis Gerundia, y Supina, kaj verba Passiva nemaju.

Kaksze poznaju Deponentia, na koju Conjugatiu spadaju?

Iz druge Pershone Indicativusha. — Perve Conjug. izhajaju na *aris*, precor, precaris; Druge na dugi *eris*, polliceor, polliceris. Trejtje na kratki *eris*, morior, moreris. Cheterte na *iris*, blandior, iris.

C

Od Pregibanya Nenaredneh Vremenorechih.

Kaj je Vremenorech Nenaredna?

Koja od obchinzke Naredbe chetireh naredneh Conjugatiuh odztupluje; takve Vremenorechi jeszu, possum, fero, edo, comedo, fio, eo, volo, nolo, malo. Litzt 132 y szledechi.

P a z k a. Zesztavlyena iz fero pregiblusze, Kakgod prozti fero, v. P. affero, affers, affert, y t. d. Praemefero iznimlyesze, ar po vszeh Oszobah, Zaima Pershone vu Ablativushu zgovarjasze, kakti Predztavek *prae* potrebuje Ablativusha, v. P. praemefero, praetefers, praesefert, *prae nobis ferimus*, *prae vobis fertis*, praeseferunt, y t. d. pag. 133.

Od facio zapametiti je.

P a z k a 1. Facio vu chinechi Feli, pazisze na 3. Conjugatiu, y pregiblesze po vszeh 5 Vremenih kakti lego; vu terpechi pako Feli ima *fio* ne pako facior. Litzt 139.

P a z k a 2. Facio nema vu terpechi Feli Imperativusha, nego fias.

P a z k a 3. Vsze zesztavlene Vremenorechi iz facio, ako zadersiu Szlovu *a* Praesentis, imaju vu Passivumu fio. v. P. Tumefacio, tumefio, calefacio, calefio. y t. d.

Ako pako on *a* Praesentis premeniju na i, pazijusze tak vu chinechi, kak vu terpechi Feli na lego, v. P. afficio, afficior, conficio, conficior. y t. d. affice; confice.

Pazka 4. Dico, duco, facio, y iz oveh zeztavlena imaju vu Imperativushu dic, duc, fac, praedic, calefac, y t. d.

Od *eo* zapametiti je.

Pazka 1. Vsze zeztavlene Vremenorechi iz *eo* pregiblusze kak y Prozti *eo*. v. P. adeo, circumeo, exeo, in eo, y t. d.

Pazka 2. Veneo, akoprem iz *eo* zeztavlyasze, ima vendar Znamenya terpeche Fele, znamenuje prodavamsze, pregiblyesze pako kakti *eo*; nema Imperativusha, Gerundia, Supina, niti Participia.

Pazka 3. Queo, y nequeo takaj pregiblusze, kakti *eo*, szamo da nemaju Imperativusha, Gerundia, y Participium praes. temporis.

Od *coepi*, *memini*, *novi*, *odi*.

Pazka 1. Ove chetiri Vremenorechi nemaju Praesensha Indicativusha, niti vsza ona Vremena, koja iz nyega zpelyavajusze. Praeteritum vendar poztavlasze mezto Praesensha.

Pazka 2. Coepi ima takaj terpeche Fele Perfectuma coeptus a um.

Pazka 3. Novi vu drugi Pershoni Perfectuma, y vu drugeh Vremenah on *vi* odhitava, v. P. nosti, mezto novisti, noram, mezto noveram. y t. d.

Od Pregibanya Vremenorechih neoszobneh.

Kulikoverztne jeszu Rechi neoszobne?

Dvojverztne: Chineche, kakti pudet, poenitet, piget, y terpeche, kakti pugnatur, itur, curritur, egetur.

Na kajsze paziju Vremenorechi Neoszobne?

Pazijusze 1) na pervu Conjugatiu, kakti tonat, tonabat, tonuit, y t. d.

2) Na drugu Conjugatiu, kakti oportet, oportebat, oportuit, y t. d.

3) Na trejtju Conjugatiu, kakti accidit, accidebat, accidit, y t. d.

4) Na chetertu Conjugatiu, kakti evenit, eveniebat, evenit, y t. d.

Odkud bivaju neoszobne Rechi terpeche Fele?

Poztaju zvekshinum iz szrednyeh Rechih (Neutr.) koje nemaju terpechu Felu, zvan vu trejtji Oszobi, v. P. cantatur, sedetur.

D E L I V.

Od Delnikorechi (Particip.)

Kaj je Delnikorech?

Je premenliva Ztran Govorenja, iz Vremenorechi izpelyana, koja ima Vremena, Padanya, y visheput Ztupaje.

Na kaj je paziti pri Delnikorechi ?

Paziti je oszebujno, kojega je Vremena, jeli vezdashnega, zevszema presheztnoga, ali buduchega.

1) Delnikorech vezdashnega Vremena, izhaja na *ans*, ali *ens*, y nachinyasze iz vszake Fele Vremenorechih, szamo iz terpeche ne, premenyasze kakti Adjectivum jednoga Izhajanya 3. Declinatie.

2) Delnikorech zevszema presheztn. Vrem. (Participium praeter. temporis) izhaja na *tus*, *sus*, ali *xus*, y nachinyasze szamo iz terpecheh y poztavneh Vremenorechih, pazisze na bonus, a, um. v. P. amatus, usus, amplexus.

3) Delnikorech buduchega Vremena (Participium futuri temporis) je dvojverztna, izhajajucha na *rus* izpelyavasze pri vszeh Vremenorechih, zvan terpecheh iz Supinuma; kakti amaturus, docturus, y t. d. iznimlyusze orior, morior, nascor; imaju oriturus, moriturus, nasciturus.

Izhajajucha na *dus* izpelyavajusze szamo od Passivuma kakti amandus, od amor; vechput takaj poztavne Rechi, koje terpiju poleg szebe Accusativusha, imaju Particip. futuri tempor. na *dus*, kakti sequendus, execrandus, ulciscendus, od sequor, execror, ulciscor.

Oztala pazijusze, koja y pri Adjectivumih.

D E L V.

Od Predstavka (Praepositio.)

Kaj je Predstavek?

Je nepremenlyiva Ztran Govorenja, koja drugem Rechjam predpoztavlyasze, ali zapoztavlyasze, y ztanovito Padanye potrebuje, najmre Accusativusha, Ablativusha, ali jedno y drugo Padanye; poglej vu Knyigi skolni. Litzt 160.

Od tenus, do.

Pazka. Tenus, kada dojde z-Imenom, koje je vu Vechbrojniku, potrebuje Genitivusha, y zapoztavimusze, v. P. lumborum tenus, do Bokov, comarum tenus, do Kechke. — Kadaje pako Ime vu Jedinobrojniku, onda potrebuje Ablat., y zapoztavimusze; v. P. pectore tenus, do Persz, genu tenus, do Kolena.

Clam, potajno.

Pri dobreh Piszczih nahadyasze z-Ablativushem, ali z-Accusativushem, v. P. Clam Patre, ali clam Patrem.

In, sub, super, vu, pod, zverhu.

Na Pitanye kam? potrebuje Accusativusha; v. P. idem vu Skolu, eo in Scholam. — Na Pitanye gde? Ablativusha; v. P. bilszem vu Czirkvi eram in Templo.

DEL VI.

Od Prirechka (Adverbium.)

Kaj je Adverbium?

Je nepremenliva Ztran Govorenja, koja drugeh Rechih Znamenuvanye raztolnachuje, y izpizava. v. P. dobro odgovarja; bene respondet.

Kulikoverztna jeszu Adverbia?

Jeszu Vnogoverztna: kojeh Imenuvanya, y Fele poglej vu Knyigi Skolni. Litzt 164.

Adverbia pako iz Adjectivumov izpelyana, koja na *ter*, na *o*, ali *e* izhajaju, najdesh vu mojem kratkom Naputjenyu za Omissiami.

DEL VII.

Od Medmetka (Interjectio.)

Kaj je Medmetek?

Je nepremenliva Ztran Govorenja, koja vszakojachka Szercza Gibanya ochituje, v. P. Chudjenja, kakti: o! vah! hem! Saluvanya: Ah! heu! y zpodobna. Litzt 172.

D E L VIII.

*Od Veznika (Conjunctio.)**Kaj je Veznik?*

Je nepremenliva Ztran Govorenja, zko-
jum neszamo poszebne Rechi, nego takaj czeli
Izgovori zkupa vesejusze.

Od Veznikov, koji Conjunctivusha potre-
buju, y kojisze zapoztavlyati moraju, poglej
Pridavek od mojega kratkoga Naputjenja.

Cheternajzt Naredbih

. od

*Szlaganya Izgovorov, iliti Praecepta.***Praeceptum I.**

Vremenorech osobna zvershenoga Nachi-
na potrebuje Nominativusha ochiveztnoga, ali
otajnoga, y z-nyimsze szlase vu Broju y Oszo-
bi. v. P. Akoszi zdrav dobro je, ja pako jeszem
zdrav. Si vales bene est, ego quidem
valeo.

Ov Nominativush odgovarja na Pitanye gdo?
v. P. ako gdo je zdrav? ako *ti* jeszi zdrav; ovde
Nom. je otajen, razmevasze *ti*.

Praeceptum II.

Vremenorech osobna nezvershenoga Nachina potrebuje poleg szebe Accusativusha, kadasze Conjunctia quod van zpuscha, v. P. Radujemsze, da ti zdrav jeshisze povernul, gaudeo te salvum redivisse.

Praeceptum III.

Vszaka Vremenorech osobna zvershenoga Nachina, more dva Nominativusha imati, ako obodvoja Imena na jedno Dugovanye zpadaju; — to pako najvishe biva z-Rechjum pomochlivum sum; kak takaj forem, fio, evado, existo, maneo, nascor, orior, y z-Rechi terpechemi Imenuvanya, kakti appellor, dicor, nominor etc. v. P. Ztarozt izta je beteg. Senectus ipsa est morbus.

Ovde z-jednem Nominativushem pitasze, z-drugem odgovarja. v. P. gdo je beteg, odg. Ztarozt izta je beteg.

Praeceptum IV.

Vremenorech chinecha za szobum potrebuje Accusativusha v. P. Dobri dechaki lyubiu navuke; Pueri ingenui amant literas.

Ov Accusativush odgovarja na Pitanye koga? v. P. gdo lyubi, — dobri dechaki lyubiu, koga? Navuke.

Praeceptum V.

Vremenorech terpecha potrebuje Ablativusha z-Predztavkom a, ali ab. v. P. Od

dobreh dechakov lyubiusze navuki, a pueris
ingenuis amantur litterae.

Praeceptum VI.

Kuliko goder puti dva Imena Szamoztavna
na jednako Dugovanye zpadajucha vu Govore-
nyu zkupa dojdeju, onda i vu jednako Padanye
poztavijusze. v. P. Varash Rim, Urbs Roma;
Marco Tullius Cicero. Marcus Tullius Ci-
cero.

Praeceptum VII.

Kuliko goder puti dva Imena szamoztavna
na razluehna Dugovanya zpadajucha, vu Go-
vorenju napervodojdu prez Veznika onda je-
dno poztavisze vu Genitivush, koje na Pitanye
chije? chijega? odgovarja; drugo pako kamga
Pitanye donasha. v. P. Knyiga Pompejusheva,
Liber Pompeji, Kastiga Greha, Poena
peccati.

Praeceptum VIII.

Imena pridavna, Zaimena, i Delnikorechi
szlasejusze z-szvojemi Szamoztavnemi Imeni vu
Zpolu, Broju, i Padanyu. Kakti: Zanemarna
mala Izkricza, velikogo vnogoput je zrokuvala
Pogora. Contempta parva Scintilla
magnum saepe excitavit Incendium.

Praeceptum IX.

Zpomnyivo Zaima qui, quae, quod, szla-
sesze z-prediduchem (iz perveshe Constructie)
Substantivumom, vu Zpolu i Broju, ne pako

vszigdar vu Padanyu, v. P. Dobilszem Lizta, koj meni je poszlan. — Accepi Litteras, quae mihi missae sunt.

To izto zapametiti je pri Zeimenih hic, iste, ille, ipse, is, idem, kada mezto Relativumu ztoji.

Praeceptum X.

Vszaka Vremenorech terpi poleg szebe Predztavka z-zvojem Padanyem, v. P. Bil-szem vu Czirkvi, fui in templo. Idem vu Skolu, eo in Gymnasium.

Praeceptum XI.

Vszaka Vremenorech, i vnoga Imena moreju Dativusha imati onoga Dugovanya, ali Pershone, na koje Haszen, ali Kvar kaj biva. Ov Dativush odgovarja na Pitanye komu? v. P. Tebi orjesh, tebi vlachish, tebi szejesh, tebi szamomu i sel budesh. Tibi aras, tibi occas tibi seris, tibi eidem et metes.

Praeceptum XII.

Ime znamenujuche Vreme, Leto, Mesze-cza Tjedna, Dana ali Vuru na pitanye kak dugo? poztavisze vu Accusativush, ali vu Ablativush, bolye vendar vu Accusativush, v. P. Troja Varash bilje deszet let obszedyen. Troja decem annis vel annos obsessa erat.

Ako pako nepitasze na Pitanye kak dugo? nego na Pitanye gda? ali kada, onda poztavisze vu Ablativush prez predztavka in v. P.

To szejje vu lanzkom letu dogodilo, id superiore anno evenit.

Drugi vszaki Predztavek poztavisze v. P. ante paucos Dies, per tres annos, post unam horam.

Praeceptum XIII.

Vszakoj Vremenorechi pridatisze more jeden Ablativush zmed chetireh Felih.

1. Znamenujuchi Czenu, za kojusze kaj kupi, i ov Ablativush Czene poztavisze prez Predztavka *pro.* v. P. Kupilszem Knyigu za dva Forinta, bude: *Emi librum duobus florenis.*

2. Znamenujuchega Orudelye, zkojem kaj chinisze, v. P. pishem z-Perom: *scribo calamo.*

3. Znamenujuchega Zroka, zbog kojega kaj biva; v. P. Szluga tvoj od glada je poginul. *Servus tuus interiit fame.*

4. Nachina, po kojem kaj biva; Nachin pako odgovarja vszigdar na Pitanye kak v. P. Kriviczu je zterplivnem Szerdczem podneszel. *Injuriam tulit aequo animo.*

P a z k a 1. Ako Szamoztavno Ime zname-najuche Nachina szamo prez Adjectivuma odgovarja na Pitanye kak? onda Predztavek *cum* poztavisze. v. P. Tvojega Lizta z-Veszelijem chtelszem. *Tuas Literas cum voluptate legi.*

P a z k a 2. Ako pako z-Substantivumom dojde i Adjectivum, onda Praepositio *cum* poztavisze ali napervo, ali med Adjectivum y Substantivum, ali pak zevszema van zpuscha-

sze. v. P. Tvojega Lizta z-velikem Veszeljem chtelszem. Tuas literas magna cum voluptate, vel, cum magna voluptate, vel, magna voluptate legi.

Substantiva znamenujucha Nachina jeszu, koja znamenuju Szerdcza Gibanye, Krepozt, ali Zlocheztochu. v. P. Ztrah, Dyedyernozt, Gruztenye, Vedyanye, Nazlob, Szerditozt, Radozt, Hvalu, Salozt, Mudrozt, Bedaztochu, Shegavozt, Chlovechnozt, Previdnozt, i. t. d.

P a z k a 3. Ako vu Horvatzkom ime Pajdastvo, iliti Dugovanye, prez kojega lahko moresze biti, znamenuje, onda *cum*, Predztavek morasze poztaviti. v. P. z-Bratom jeszem izishel, cum fratre exivi. — Ako pak Znamenuje Orudelye, iliti takvo Dugovanye, prez kojega, ali nyemu zpodobnoga, kaj vchinitisze nemore, onda *cum* neszmesze poztaviti. v. P. z-Paliczum jeszemga vudril, baculo eum percussi.

Praeceptum XIV.

Gerundia, Supina, i Participia potrebuju poleg szebe ono Padanye, koje i Vremenorech, iz koje ova nachinyajusze. v. P. Pishem Lizta, Vreme je za pizhati Lizta, idem pizhat Lizta, budem pizhal Lizta: *Scribo literas*, tempus est scribendi literas, eo scriptum literas, sum scripturus literas.

Pridavek.

Od Imen Varashev etc.

1) Na Pitanye Gde? Imena Laztovita Varashev, Szel y Tergovischih, perve y druge Declinatie poztavijusze vu Genitivush. v. P. Bilszem vu Rimu, vu Varasdinu. Fui Romae, Varasdini.

2) Ako pak jeszu trejtje Declinatie, ali Vechbrojnika, onda na Pitanye Gde? poztavijusze vu Ablativush. v. P. Zadersavasze vu Neapolishu, Atheni. Moratur Neapoli, Athenis.

3) Na Pitanye Odkud; koj eszu god Declinatie, y kojegagod Broja, vu Ablativush. v. P. Povernulszeje iz Ternave, iz Athenih, iz Cartagina. Redivit Tyrnavia. Athenis, Carthagine.

4) Na Pitanye kam? poztavijusze vu Accusativush: v. P. odishel je vu Ternavu, vu Gradecz, vu Benetke. *Profectus est Tyrnaviam, Graecium, Venetias.*

Od Nezvershenoga Nachina.

Ako dojdu dve Vremenorechi vu Constructii, onda ona, koja vu Horvatzkom na *ti* izhaja, poztavisze vu nezversheni Nachin. v. P. Koj lagati zna, priszigati je vuchen; qui mentiri solet, peierare consvevit.

Od Pitajuheh Zaimen.

Kuliko goder puti vu Constructii dojde pi-

tajuche Zaimě (Interrogativum) y napervo ali odzad nyemu Redditivum neodgovarja, ter ima poleg sžebe Vremenorech na Razum chlovechanki zpadajuchu, onda on Interrogativum potrebuje Conjunctivusha, y je zapametiti, kaj goder pri quod. v. P. Pazi, komu sže zaufash, vide cui fidas, premiszli, kaj tebi hasznoviteshe je, Perpende, quid tibi utilius sit.

Vremenorechi na Razum chlovechanki zpadujuche jeszu chujem, vidim, znam, neznam, razmem, verujem, zezvedam y t. d. zatem velim, povedam, podverdiavam tajim szvedochim pokasujem, raztolnachujem, dvoim y t. d.

Interrogativa, i Redditiva poglej vu skolni Knigi L. 201.

LEHKI NACHIN

za szlagati Izgovore vu Diachkom.

1) Prechtetisze mora visheput czeli Poszel (Occupatia) dasze razme, od chesza je Zpomenek; pri Vremenorechih dobro napiszatisze moraju zadnye Szlovke druge Pershone y Infinitivusha etc., kakti amo, as, are, avi, atum. Pri Imenih pako Zpolniki hic, haec, ali hoc, y Genitivush kakti Mensa, ae.

2) Pogledati je treba, kam koj Adjectivum zpada, i z-kojem Substantivumom szlagatisze mora.

3) Pred Szlaganyem morasze z-kratkum Molitvum zazvati Dar Duh Szveti.

Kajsze vu iztom Szlaganyu paziti mora?

Vu obchinzkom Pamet naj nebude raztreshena, Miszel najbude zkup zpravlena, z-nikem nezpominatisze, Ochi jedino na Poszel vuperte dersati, po knyigi ne preveh dugo razkapati, y pri jednoj Constructii tak dugo ne zabavlatise, da onda Vreme za druge prekratko poztane.

Zatem pazitise mora, dasze premenlive Ztrani Govorenya poleg cheternajzt Praeceptumov szlosiju: — Zato.

Prechtetise mora josche jenput czela Okupatia, iliti dani Poszel, dasze razmeti more, od chesza vu nyem je Zpomenek; onda prechtejesze pervi Izgovor, iliti perva Constructia do Cherknye, zatem pitatisze je potrebno:

Na Pitanya: gdo? — odgovarja Nominativus.
 — — — chije, chijega? — Genitivus.
 — — — komu — Dativus.
 — — — koga, kaj, kam? — Accusativus.
 Pri znamenju Izkrichanya! — Vocativus.
 Na Pitanye: od koga, gde, z-kem? Ablativus.

Vszaka Rech moresze zaznamenuvati z-onem Padanyem, vu koje poleg Pitanya dojti ima, ter onda delasze ovem Redóm.

Najpervich gledisze Jeli je koj Veznik, iliti Conjunctia, kojabi potrebuvala Conjunctivusha, zatem gledisze gde je Nominativush, kojmi na Pitanye gdo? je odgovoril, y jeli ima szvo-

jega Adjectivuma, koj z-nyim poleg oszmoga Praeceptuma szlositisze mora.

Za Nominativushem delasze Vremenorech, potlam oztala Padanya. Pazitisze pako mora

a) *Pri Vremenorechi.*

Koje je Fele?	Kojega Vremena?
Koje Coniungatie?	Koje Oszobe?
Kojega Nachina?	Kojega broja?

Y vu Ztanoviteh Vremenah kojega Zpola.

b) *Pri Szamoztaonem Imenu.*

c) *Pri Pridaonem.*

Koje je Declinatie?	Koje je Declinatie?
Kojega Zpola?	Kojega Padanya?
Kojega Broja?	Kojega Broja?
Kojega Padanya?	Kojega Zpola?
	Kojega Ztupaja?

Vu Peldi.

hic		h. h. singularis		haec		suus,
puer, i	sine	h. e.		attentio, nis		a, um
1		6		6		4
Decsaki	prez	oszebujne		Pazlivozti		szvoja

hoc		multus, a, um		hic		
thema, tis						
4		6		error, is		
Pizma		z vnogemi		Falingami		

impleo, es, ere evi, etum

napunili budu.

Pitamsze ovak.

Gdo? napunil bude. Odg.: Dechaki napunili budu; zaznamenujem Dechaki z-1 bude Nominativus.

Koga? napunili budu. Odg.: Pizma szvoja; zaznamenujem Pizma szvoja z-4 bude Accusativus.

Z-kem napunili budu? z-vnongemi Falin-gami, zaznamenujem z-vnogemi Falingami z-6 bude Ablativus.

Prez chesza? prez oszebujne Pazlivozti; zaznamenujem oszebujne Pazlivozti z-6. Kajti sine Praepositio potrebuje Ablat.

Kada po Pitanyih Padanya poznamenuval jeszem, onda poleg gore recheneh Naredbih pochmem szlagati od Nominativusha, ter mi izide Izgovor ovem Nachinom.

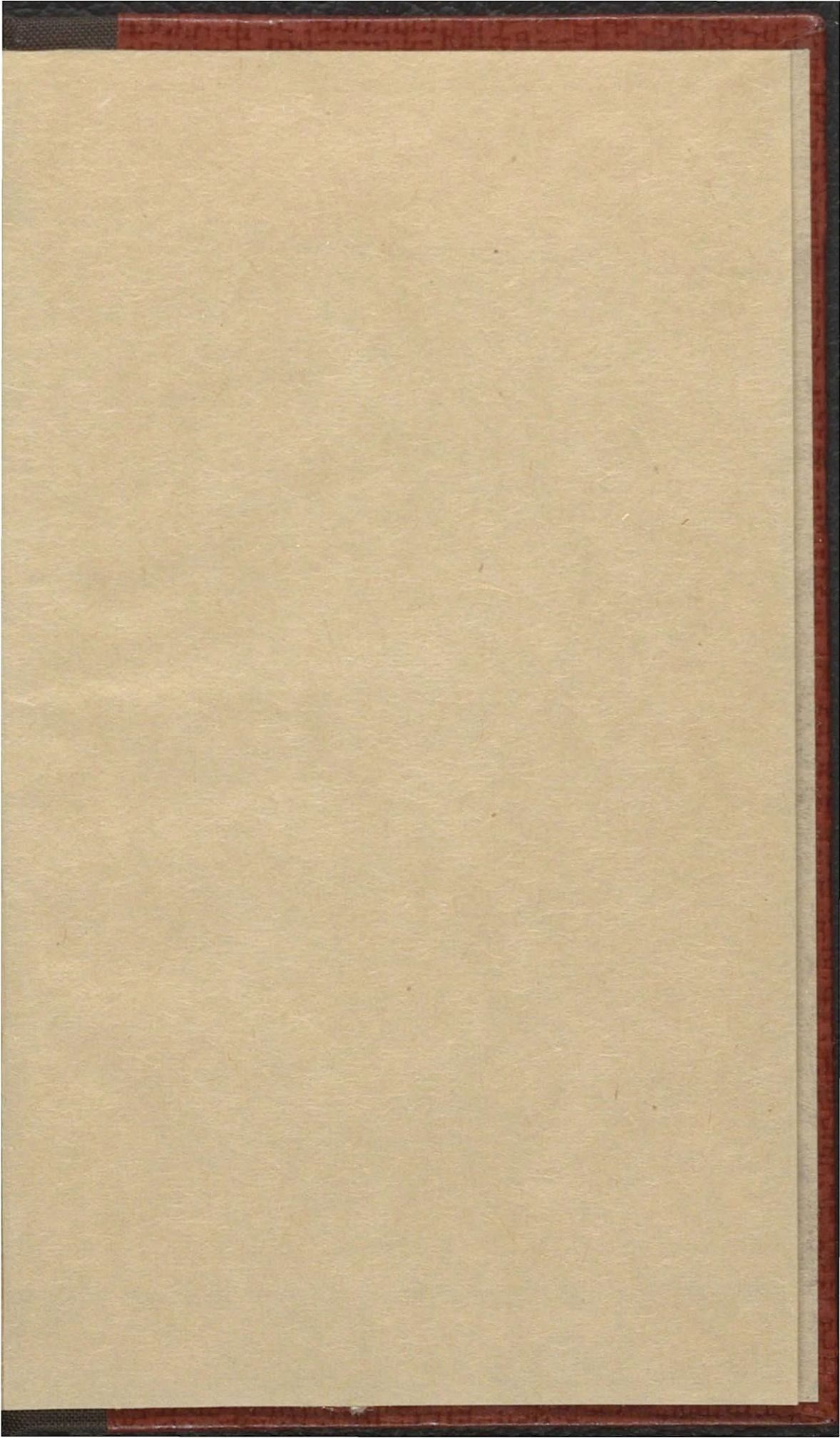
Pueri sine singulari attentione sua themata multis erroribus implebunt.

Ter na ov Nachin czeli Poszel vu kratkom Vremenu, y dobro szlositze more, ako vszaki izgovor poszeb z-jednakum Marlivoztjum ovak delasze.

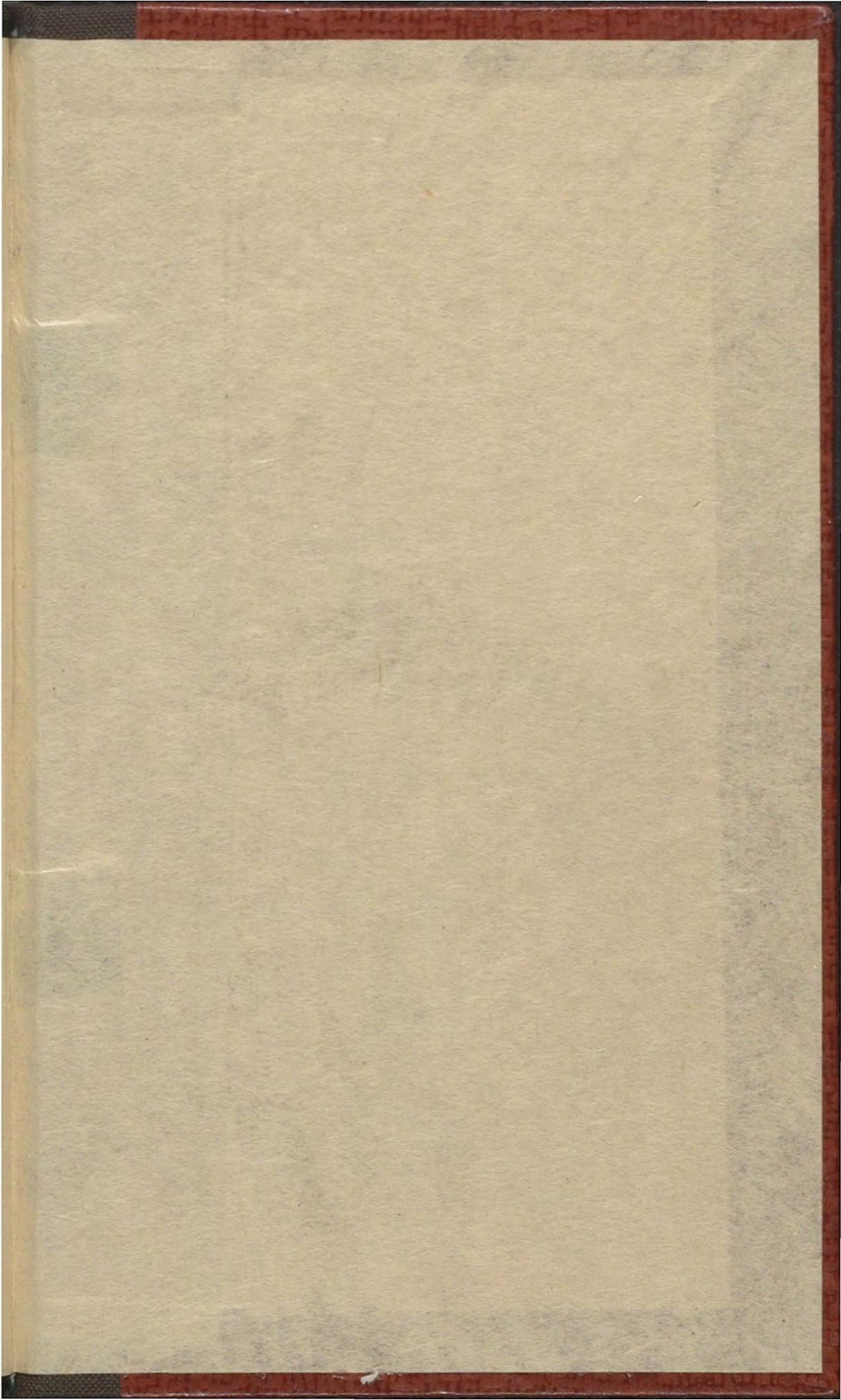
Admittitur ad reimprimendum

Maurovich,

R. L. R.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in several paragraphs and is too light to transcribe accurately.

Nac. i sveuč. biblioteka
u Zagrebu

R II D-8°-315